

1. köm. bekezdésbeni biztosság által megbeszélés alapján
Elgyóltatás tanulmány.

yo!

~~11~~ A 1110/14.

Erdélyi Történelmi Intézet
tulajomna

Beder György: Önálló Erdély.

F. debor
162

Az önálló Erdély a magyar, székely és szász nemzet konfederációja volt. Alkotmányának alapelve a fajoknak számarányuktól független paritása volt. Mindhárom nemzetnek egyforma jogai voltak, tekintet nélkül lélekszámukra. Ez az erdélyi hagyomány.

A nemzetiségi villongásokat megszüntetni e bonyolult települési helyzetű területen ma is csak a hagyomány felújításával lehet. Értésüléseink szerint a szám nemzetpolitikai jelentősége megszűnt. Így Erdély problémáját ma két fajnak, a magyarnak és románnak konfederálásával kell megoldani. Ennek a két fajnak paritását, teljes egyenjoguságát számarányuktól függetlenül kell biztosítani.

A számaránytól független paritás eszméje oldotta meg annakidején Magyarország és Ausztria viszályát is. Az 1867-es kiegyezés lényege a paritás elvének alkalmazása volt. Magyarországot enékkül a csekély számbeli többségben lévő Ausztria a legalkotmányosabb rendszer mellett is majorizálta volna. A paritás rendszere e kérdést megoldotta. A kettős Monarchia nem Magyarország és Ausztria viszályá, hanem egyéb okok miatt bomlott fel.

A románoknak Erdély ősi alkotmányába való beillesztése azért volt lehetetlen, mert ők sohasem tették magukévá a paritás eszméjét. Amióta csak van román nemzetiségi politika, az mindig a többségi elv alapján állott. Ők mindig "akkora részt követeltek a hatalomból, amekkora arányban véráldozatukkal hozzá tudtak járulni Erdély védelméhez". A többségi elv nyers érvényesítésében benne volt a magyarság feletti impérium eszméje, tehát Dák--Románia. A két faj örök vitáját megszüntetni csak akkor lehet, ha az Erdélybe évszázadok során beköltözött románok is magukévá tezik Erdély külön hagyományát, a fajok számszerűségétől független egyenjoguságát, a paritást.

Akár önálló, akár autonóm Erdélyt csak ezen az alapon lehet megszervezni. E rövid vázlatban ez eszme alkotmányjogi következményeit ismergetjük.

A törvényhozás.

Az erdélyi országyűlés két egyenrangú házban /kamarában/ ülészik. Az egyik ház tagjait az Erdély területén bárhol lakó magyarok, a másikat a bárhol lakó románok választják meg. A két ház egymással üzenetváltások formájában érintkezik, ugyanugy, mint egy két kamarás országyűlés, vagy, mint az osztrák és magyar delegációk. Ha megegyezésre jutni nem tudnak, az államfő dönt.

Az önálló Erdély megalakulásakor elsősorban megválasztott két kamara alapszerződést köt a két faj konfederálásáról, a konfederálás módjáról, tehát az alkotmányról. Ez a szerződés nemzetközi garancia alá helyezve lenne egyszersmindenkori alapja az új Erdélynek. Nemzetközi szerződés lenne a jellege és csak közös egyetértéssel változtatható meg.

II.

Végrehajtóhatalom.

Erdély kantonizálása nem megoldás. A magyarság a Székelyföldet és pár kisebb spórát kivéve, kisebbségi helyzetben települt meg.

Abból kell kiindulni, hogy Erdély lakosságának kerekén egyharmada magyar, kétharmada román. Ezért Erdély területének egyharmadán magyar, kétharmadán román közigazgatást kell létesíteni. Nagyjában tehát a bécsi döntéshez hasonlóan kell Erdély területét megosztani. A magyar területet igazgató kormány a magyar, a román területet igazgató kormány a román kamarának felelős.

Mindkét területen a kisebbséget az alapszerződésben meghatározandó, azonos kisebbségi jogok illetik meg. A román területen lakó magyaroknak a román kamarában lévő képviselői saját érdekükben vigyáznának a magyar közigazgatás kisebbségi politikájára és megfordítva. A kisebbségi jogok biztosítására erős közigazgatási biráskodást kellene kiépíteni az államfő irányítása mellett.

III.

Az államfői hatalom.

Az államfői hatalmat az új nemzetközi szervezet kiküldöttje gyakorolná, hasonlóan a danzigi népszövetségi főbiztos egykori szerepéhez. Ezt az államfőt a helyileg érdektelen nemzetek sorából kellene kiküldeni./Helyileg érdektelennek lehet tekinteni az angolszászokat, hollandokat, svédeket és svájciakat./

Az államfő megerősítésére lenne szükség a törvényhozás határozatainál. Az alapszerződést nem érintő törvényhozói határozatoknál ő dönt, ha a két ház egymással megegyezni nem tud.

A konfederált területek két kormányát ő nevezi ki a két ház többségi pártjaiból.

A magyar közigazgatási terület és a magyar kormány székhelye Kolozsvár vagy Marosvásárhely, a románé Nagyszombat, vagy Brassó lehet. Az államfő és általában egész Erdély székvárosa nem a városokban lenne, hanem egy-egy célra kijelölt semleges városban, a két közigazgatási terület érintkezési pontján, közvetlenül az államfő igazgatása alatt. Ez lenne a köz-^{biráskodás} igazgatási bíróság székhelye is. Az országgyűlés viszont felváltva a román és magyar székvárosokban ülészik.

A közigazgatási bíróság tagjainak felét hosszabb bírói múltú személyekből a magyar, felét a román kormányzat küldené ki. Egymás kiküldöttjeivel szemben a kormányokat kölcsönös vétő-jog illetné meg. A bíróság vegyes, felarészben román, felarészben magyar tagokból álló tanácsban ítélkezik. A tanácsok elnökét mindig az államfő nevezi ki az említett, helyileg érdektelen nemzetek kiküldött bíráiból. A tanácsok persze tolmácsok igénybevételével a panaszos nyelven tanácskoznak.

IV.

Általános intézkedések.

Erdélyt a szervezet mellett semlegesíteni kellene. Fegyveres ereje csupán rendőri lenne, mindkét kormányzatnak a felügyelete alatt a saját

területén. Ezen-tulmenő fegyveres erő csak egy bizonyos létszámú nemzetközi haderő lenne közvetlenül az államfő alá rendelve.

A magyar kamara a román kamarához intézett üzeneteit román nyelven, a román kamara pedig a magyar kamarához intézett üzeneteit magyar nyelven küldene meg.

A közigazgatási területeknek nem kell feltétlenül összefüggőek lenniük. Míammaros például lehetne román, Kisküküllő pedig magyar közigazgatás alatt. A lényeg az lenne, hogy Erdély lakosságának nagyjában akkora százaléka éljen magyar igazgatás alatt, ahány százaléka Erdély magyarsága az összlakosságnek.

E rövid vázlatnak csak az volt a célja, hogy néhány mondatban rámutasson a paritás érvényesítésének következményeire.

E konstrukció autonóm megoldás esetén annyiban változna, hogy az államfői hatalmat semleges személy helyett a magyar vagy román állam által kinevezett kormányzó venné át.

Budapest, 1945. augusztus hó 25.

Bodor György.